

УСТАВ ЗА КЊАЖЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ

ДИО ПРВИ.

Облик владавине, Књаз Господар,
Државна Област, и Државна Вјера.

Члан 1.

Књажевина Црна Гора нашљедна је уставна монархија са народнијем представништвом.

Члан 2.

Књаз Господар поглавар је државе и као такав има сва права државне власти, а врши их по одредбама овога устава. Његова је личност неприкосновена и неодговорна: Он не може бити тужен.

Члан 3.

Књаз Господар врши законодавну власт са Народном Скупштином.

Члан 4.

Књаз Господар потврђује и проглашује законе.
Никакав закон не може важити докле га Књаз Господар не потврди и прогласи.

Члан 5.

Књаз Господар врховни је заповједник све земаљске силе.

Члан 6.

Књаз Господар заштитник је свијех признатијех вјероисповијести у Црној Гори.

Члан 7.

Књаз Господар заступа земљу у свијем односима са странијем државама. Он оглашује рат, закључује уговоре мира и савеза и саопштава их Народној Скупштини, у колико и кад интереси и сигурност земље то допуштају.

Црногорски устав

За трговинске уговоре, као и за оне, чије извршење изискује какво плаћање из државне касе, или измјену земаљскијех закона или којима се ограничавају јавна и приватна права црногорскијех држављана, потребно је одобрење Народне Скупштине.

Члан 8.

Књаз Господар поставља све државне чиновнике.

У његово име и под његовијем врховнијем надзором врше своју власт сва надлештва у земљи.

Члан 9.

Књаз Господар даје војне чиновне према одредбама закона.

Члан 10.

Књаз Господар има право ковања новца.

Члан 11.

Књаз Господар даје ордене, титуле и друга одличја.

Члан 12.

Књаз Господар има право амнестије.

Члан 13.

Књаз Господар има право помиловања у кривичнијем дјелима. Он може казну кривцу преобратити у блажу, смањити му је, или сасвијем опростити.

Прекидања истраге и суђења, у току (аболицције), код неполитичкијех криваца не може бити.

Члан 14.

Књаз Господар и Његов Дом морају бити источно православне вјере.

Члан 15.

Нашљедник Пријестола и остали чланови Владалачког Дома не могу ступити у брак без допуштења Књазу Господара.

Члан 16.

Књаз Господар стално пребива у земљи, а кад би по потреби отишао за неко вријеме из Црне Горе, заступа га Нашљедник Пријестола. У случају да је овај спријечен да заступа Књазу Господара, онда ће Књажевску уставну власт вршити Министарски Савјет по упуствима, која му Књаз Господар буде дао у границама Устава.

Књаз Господар објављује прокламацијом народу свој одлазак из земље и наименовање својега заступника.

Члан 17.

Књаз Господар сазива Народну Скупштину у редован или ванредан сазив. Он отвара и закључује сједнице Народне Скупштине лично, пријестоном бесједом, или преко Министарског Савјета својом посланицом или указом.

Књаз Господар има право да одлаже сједнице Народне Скупштине, као и право да је распусти. Указ о одлагању и распуштању Народне Скупштине премапотписују сви министри.

Члан 18.

У Црној Гори влада **Књаз Никола Први Петровић — Његош.**

Под Владалачким Домом разумије се: Владалац, Владарка, Престолонашљедник, Престолонашљедница.

Чланови су Владалачког Дома: отац и дјед Владаочев, преци Владаоци, и у правој линији; затијем: синови, браћа, снахе, кћери, сестре, синовци, унуци и унуке.

Никаква друга својта ни по крви, ни по тазбини, не сматра се као члан Владалачког Дома, те не може имати никаквијех прерогатива, ни права мимо остале црногорске држављане.

Члан 19.

Књаза нашљеђује његово мушко потомство по реду прворођења, како то нарочити статут фамилијарни о нашљеђу Пријестола прописује.

Члан 20.

Књаз Господар и Нашљедник Пријестола пунољетни су кад наврше осамнајесту годину.

Члан 21.

У случају смрти Књаза Господара, Нашљедник Пријестола прима одмах владу као Књаз Господар Црне Горе и своје ступање на Пријесто објављује народу прокламацијом.

Он тада сазива Народну Скупштину и то у року од 30 дана, последије смрти преминулог Књаза Господара, да пред њом положи Уставом прописану заклетву. Ако би Народна Скупштина раније распуштена била, а нова још није изабрана, сазива се стара Народна Скупштина, да тај посао сврши. Ово исто вриједи и за случај кад Књаз Господар за живота преда Пријесто Своме Нашљеднику.

Члан 22.

Примајући Књажевску власт у своје руке Књаз Господар полаже пред Народном Скупштином ову заклетву:

„Ја (име) ступајући на црногорски Пријесто и примајући Књажевску власт као Књаз Господар Црне Горе, заклинѐм се Свемогућим Богом и свијем светитељима, да ћу земаљски Устав чувати, да ћу по њему и законима владати и да ћу у свијема мојим тежњама и дјелима добро Отаџбине пред очима имати.

Црногорски устав

Како се право заклео, онако ми Бог помогао, свето Еванђеље и овај чисти крст, који с вјером и љубављу цјеливам. Амин”.

Члан 23.

Ако послѣ смрти Књаза Господара Нашљедник Пријестола није пунољетан, Књажевску уставну власт вршиће до његова пунољетства Књажевско Намјесништво, састављено од три лица.

Члан 24.

Књажевске Намјеснике именује Књаз Господар тестаментом, а ако то не учини, бира их Народна Скупштина.

Члан 25.

Тестаменат Књаза Господара, којим именује Књажевске намјеснике, мора бити својеручно написан и потписан.

Чланови Министарског Савјета потписују се на полеђини тестамена као свјedoци.

Тестаменат мора бити написан у три примјерка, од којих се по један примјерак запечаћен печатом Књаза Господара предаје на чување Државном Савјету, Великом Суду и чувару државног печата.

Члан 26.

Кад Књаз Господар није тестаментом назначио Књажевске Намјеснике, онда привремену Књажевску уставну власт врши Министарски Савјет, што објављује прокламацијом и сазива Народну Скупштину за избор Књажевскијех Намјесника најдаље за мјесец дана, од дана кад је преминуо Књаз Господар.

Члан 27.

Ако је у животу Књагиња Мати, онда она мора бити у Књажевском Намјесништву, а друге два Намјесника бира Народна Скупштина.

Члан 28.

Намјесници се бирају само из црногорскијех држављана по рођењу: који су вјере православне, који уживају сва грађанска права, који имају 40 година живота, и који су министри, или државни савјетници, или акредитовани посланици код страних дворова, или предсједници Великог Суда, или Главне Државне Контроле, или бригадири, или који су то били.

Члан 29.

Избор Намјесника врши се вазда тајнијем гласањем.

Члан 30.

Намјесници примају годишње, на име плате, једну петину од цивилне листе Књаза Господара, коју на равне дјелове дијеле.

Намјесници Књажевског Достојанства, прије него узму у руке Књажевску власт, полагају заклетву: да ће Књазу Господару вјерни бити и да ће владати по Уставу и законима земаљскијем; а по том примање Књажевске власти објављују прокламацијом.

Ако су именовани тестаментом, заклетву полагају пред Народном Скупштином, коју морају сазвати најдаље у року од мјесец дана по смрти Књаза Господара, иначе пред оном, која их изабере.

Члан 31.

За вријеме малољетства Књаза Господара не може се учинити никаква промјена у Уставу.

Члан 32.

У случају, да који од Књажевскијех Намјесника умре или буде иначе спријечен вршити своју дужност, онда на његово мјесто долази Предсједник Државног Савјета.

Члан 33.

Васпитањем малољетног Књаза Господара управљаће Књажевско Намјесништво.

Члан 34.

У случају да Књаз Господар по смрти не остави мушког потомства, а Књагиња би била трудна, онда ће до њеног порођаја вршити Књажевску власт привремено предсједник Министарског Савјета, предсједник Државног Савјета и предсједник Великог Суда; а по порођају бирају се Књажевски Намјесници у смислу чл. 28. овог Устава.

Члан 35.

Цивилна листа Књаза Господара одређује се законом. Она се не може повисити без пристанка Народне Скупштине, ни смањити без пристанка Књаза Господара.

Члан 36.

Државна област Књажевине Црне Горе не може се ни раздвајати ни отуђити. Њене границе не могу се ни смањити, ни размијенити без споразума Књаза Господара са Народном Скупштином.

Члан 37.

Црна Гора дијели се на области, области на капетаније, а ове на општине.

Члан 38.

Грб је Књажевине Црне Горе двоглави бијели орао са царском круном над орловскијем главама, са царскијем скиптром у десној, а са шâром у лијевој канци. На прсима му је лав на црвеноме штиту.

Црногорски устав

Члан 39.

Народне су боје: црвена, плаветна и бијела.

Члан 40.

Државна вјера је у Црној Гори источно-православна.

Црногорска је црква аутокефална. Она не зависи ни од које стране Цркве, али одржава јединство у догмама с источно-православном Васељенском Црквом.

Све остале признате вјероисповијести слободне су у Црној Гори.

ДИО ДРУГИ.

Народно представништво.

Члан 41.

Народно је представништво Народна Скупштина.

Она замјењује: досадашње народне зборове, састанке и вијећа у Црној Гори.

Члан 42.

Књаз Господар сазива Народну Скупштину редовно сваке године о Лучину дне (18. октобра) и одређује мјесто, гдје ће се састати.

Он је може сазвати и у ванредан сазив, ако би то захтијевали важни и хитни послови државни.

Члан 43.

Народни посланици бирају се на четири године.

Члан 44.

Ако се избори врше послије распуштања Народне Скупштине, онда се четворогодишња периода рачуна од дана отварања новоизабране Скупштине.

Члан 45.

Народна Скупштина састоји се из посланика народом слободно изабранијех и посланика, који долазе по положају, а то су: митрополит црногорски, арцибискуп барски и Примас српски, муфтија црногорски, предсједник и чланови Државног Савјета, предсједник Великог Суда, предсједник Главне Државне Контроле и три бригадира, које Књаз именује.

Члан 46.

Избори су народнијех посланика непосредни.

Члан 47.

Свака капетанија и све обласне вароши, као и варош Улцињ, бирају по једног посланика.

Члан 48.

Сваки црногорски држављанин, који је пунољетан, има право да бира народног посланика, без обзира на то колико плаћа дације.

Члан 49.

Привремено губе бирачко право они црногорски држављани:

- 1) који су осуђени на тамницу, док се не поврате у грађанска права;
- 2) који су осуђени на пријеступе на губитак грађанске части, за вријеме докле траје та казна;
- 3) који су под стециштем;
- 4) који су под старатељством; и
- 5) који су без допуштења црногорске владе ступили у службу стране државе.

Члан 50.

Активни официри у војсци, као и подофицири и војници стојеће војске, не могу бирати народне посланике.

Члан 51.

При избору народнијех посланика само се лично, и то на једном мјесту, може дати глас: у оној капетанији или вароши, у којој је бирач уписан.

Члан 52.

Ко нема право бирања не може бити ни изабран за народног посланика.

Члан 53.

За народног посланика може бити изабран само онај црногорски држављанин: коме има пунијех тридесет година, који стално живи у Црној Гори, изузимајући оне, који се баве на страни по државном послу, који ужива сва грађанска права, и који плаћа држави најмање 15 круна годишње пореза и дације, или заједно дације и пореза.

Члан 54.

Чиновници управнијех (полицијскијех) власти не могу бити бирани за народне посланике.

Члан 55.

Сви посланици морају живјети у Црној Гори, али не морају живјети у капетанији или вароши, гдје су изабрани.

Члан 56.

За народног посланика у капетанији или у вароши изабран је онај, који буде добио апсолутну већину свијех бирача, који су гласали.

Црногорски устав

Члан 57.

Ако су гласови тако подијељени, да ниједан кандидат није добио апсолутну већину, онда се врши ужи избор између она два, који су добили највећи број гласова; у случају равне подјеле ријешаће се коцком.

Члан 58.

Ако ко буде изабран за народног посланика на два или више мјеста, онда ће он у Народној Скупштини најавити, који мандат задржава. За остала мјеста, у којима је био изабран, расписаће се нови избори посланика најдаље у року од мјесец дана.

Члан 59.

Ако Народна Скупштина поништи који избор као незаконит, или ако се оставком или смрћу упразни које посланичко мјесто, онда се накнадни избор мора извршити најдаље за мјесец дана од онога дана, када је дотично посланичко мјесто упражњено.

Члан 60.

Сваки народни посланик представља цио народ, а не само оне, који су га изабрали.

Према томе бирачи не могу дати посланику никаква обавезна упутства, јер он само по свом убјеђењу и савјести гласа и рјешава о народнијем и државнијем пословима.

Члан 61.

На првом својем састанку, држаном под предсједништвом по годинама најстаријег посланика, Народна Скупштина подијелиће се коцком у одсјек. Ти одсјеци бирају затијем сваки по једнога члана у одбор за пријеглед посланичкијех пуномоћија.

Члан 62.

Народна Скупштина прегледа сама пуномоћија својих чланова и изриче свој суд о њима т. ј. овјерава их или их као незаконите поништава.

Члан 63.

Сви посланици кад ступају у дужност полажу ову заклетву:

„Заклињем се Једнијем Богом, да ћу Књазу Господару вјеран бити, да ћу Устав вјерно чувати и да ћу при моме раду у Народној Скупштини једино имати пред очима опште добро Књаза Господара и Отаџбине.

Како ово испунио, онако ми Бог помогао и овога и онога свијета”.

Члан 64.

Народна Скупштина, кад год се сазове, бира из своје средине тајнијем гласањем предсједника, потпредсједника и два секретара.

Члан 65.

Књаз Господар отвара и закључује Народну Скупштину. Он је може отворити лично пријестоном бесједом, или преко Министарског Савјета својом посланицом или указом.

Члан 66.

Књаз Господар може сазвану Скупштину да одложи, али то одлагање не може бити дуже од три мјесеца у једном сазиву; може и да је распусти, па да нареди други избор народнијех посланика.

Други избор посланика мора бити наређен најдаље у року од четири мјесеца, а друга Скупштина мора бити сазвана најдаље за шест мјесеци од дана распуштања.

Члан 67.

На пријестону бесједу Књазу Господара којом отвара скупштинске сједнице, Народна Скупштина одговара адресом.

Члан 68.

Сједнице су скупштинске: јавне и тајне. Тајне су онда, кад то захтијева предсједник Скупштине, влада или десет посланика.

Члан 69.

Скупштина може радити и рјешавати само онда, ако је у сједници више од половине цјелокупнога броја народнијех посланика.

За пуноважан закључак потребна је апсолутна већина датијех гласова.

Члан 70.

Гласање у Народној Скупштини бива гласно (поименице) и сиједањем и устајањем, осим у случајевима чл. 29. и 64. Устава.

Гласање гласно (поименице) бива кад се гласа о цјелокупном закону и о буџету.

Глас се може дати само лично.

ДИО ТРЕЋИ.**Круг власти Народне Скупштине.****Члан 71.**

Законодавну власт врши Народна Скупштина са Књазом Господаром.

Члан 72.

У круг рада Народне Скупштине спадају они предмети, који су јој Уставом предидијељени и они, које би јој Књаз Господар преко владе нарочито упутио.

Црногорски устав

Члан 73.

Никакав закон не може бити без пристанка Народне Скупштине: издат, укинут, намијењен или обавезно протумачен.

Члан 74.

Наредбе за извршење закона као и наредбе, које потичу из врховне и надзорне власти Књаза Господара, издаје извршна власт.

При обнародовању закона мора се казати да је претходио пристанак Народне Скупштине, а у наредбама за извршење закона мора се именовати закон, на основу којег се издаје наредба.

Члан 75.

У случају да је земаљска безбиједност било споља било изнутра у опасности, а Скупштина није на окупу, Књаз Господар има право, на приједлог Министарског Савјета, наредити све што је потребно за заштиту земаљске безбиједности, што ће силу закона имати. Када се прва Скупштина састане, њој ће се овако ванредно издати закони саопштити.

Члан 76.

Закони и наредбе, које Књаз Господар обнародује сходно прописима чл. 74. и 75. овога Устава, имају обавезну силу за све држављане и све власти.

Члан 77.

Без одобрења Народне Скупштине не може се ни у којем случају дација или какав порез или прирез установити ни постојећи измијенити.

Члан 78.

Приједлог да се какав закон изда или постојећи измијени, допуни или протумачи, може влада учинити Народној Скупштини, а тако исто и Скупштина влади, али формални пројекти произлазе само од владе.

Приједлог да се коме одреди какав поклон, награда или потпора само влада може учинити Народној Скупштини.

Члан 79.

Министри имају право да присуствују скупштинскијем сједницама. Они могу учествовати у претресању свакога предмета, који је на дневном реду, биће саслушани кад би год захтијевали, и имају право да још једном говоре о предмету, пошто се претрес о њему сврши.

Члан 80.

У Народној Скупштини могу доћи и владини повјереници, које на приједлог дотичног министра именује Књаз Господар, а ови ће умјесто министра, или са њима заједно давати Скупштини потребна објашњења, и ти повјереници имају тада иста права као и министри.

Члан 81.

Министри и повјереници не могу гласати, ако нијесу народни посланици.

Члан 82.

Скупштина је дужна да прије свега узме у претрес оне предмете и пројекте, које јој влада поднесе, а нарочито буџет.

Тако исто влада ће оне предмете и приједлоге, који јој се од Скупштине као хитни означе, што прије узети у расуђење.

Члан 83.

Сваки владин приједлог, приједлози посланика, као и уопште сваки предмет мора се у Скупштини прије, него што се узме у савјетовање и рјешавање, испитати у једном од одбора скупштинскијех.

Члан 84.

Одбори су дужни прије, него што даду своје мишљење Народној Скупштини, саслушати министра или владина повјереника о примједбама, које би овај имао да учини на њихово мишљење.

Члан 85.

Влада је свагда дужна дати одборима на њихово захтијевање потребно објашњење.

Члан 86.

Скупштина има право да и сама позове министре или одређене повјеренике, да јој даду потребно објашњење. Они су то дужни свагда учинити осим случаја, кад би извјесно саопштење било од штете за земаљске интересе, јер је државна тајна, или би се тијем наудило користима Црне Горе, кад би се прије времена саопштило.

Члан 87.

Влада може узети натраг какав Скупштини поднесени пројекат за све вријеме, докле исти не буде коначно ријешен у Народној Скупштини.

Члан 88.

Ако Народна Скупштина прими какав пројекат, али са својим измјенама и допунама, а влада ово не усвоји, може влада за исти пројекат или сасвијем узети натраг или га са противнијем разлозима или са својим измјенама вратити истој Скупштини.

Члан 89.

Ако Скупштина какав пројекат сасвијем одбаци, влада га може са измјенама поднијети истој Скупштини, а без измјена тек оној Скупштини која за овом дође.

Црногорски устав

Члан 90.

Народна Скупштина не може за одобрење буџета условљавати друге предмете, који с њим не стоје ни у каквој вези.

Члан 91.

Народна Скупштина подноси Књазу Господару ријешени буџет државни.

Ако Народна Скупштина нађе да би требало неке предложене суме смањити, или их сасвијем изоставити, она ће своје мишљење разложима поткријепити и именовати предмете, код којих се уштеда може учинити без штете по државне интересе.

Члан 92.

Влада ће свагда свестрано испитати и оцијенити приједлоге, које би јој Скупштина на основу чл. 91. Устава учинила, и по могућности уважити у колико су они без штете по државне интересе.

Ако влада те приједлоге не узмогне примити, а Скупштина и послије да-тог јој објашњења, не одобри захтијеване суме, као и у случају ако би Скупштина распуштена била прије него је буџет био ријешен, онда важи дотадањи буџет за идућу годину.

У томе случају, да буџет важи и за идућу годину, Књаз Господар ће са према потписима свијех министара издати наредбу, која се има обнародовати и ставити међу законе.

Члан 93.

Без пристанка Народне Скупштине не може се држава задужити.

Ако би каква ванредна и пријека потреба земаљска захтијевала да се држава задужи, онда ће се Скупштина сазвати у ванредан сазив. У случају пак да се Црна Гора налази у таквијем ванреднијем приликама да није могућно сазвати Народну Скупштину у ванредни сазив Књаз Господар може, на приједлог Министарског Савјета, а по договору са Државнијем Савјетом, ријешити да се учини зајам, који не смије бити већи од 200.000 круна.

Књаз Господар може на исти начин ријешити, да се за подмирење какве ванредне и пријеке потребе државне учини издатак из државне касе, за који нема законодавно одобренога кредита; али сума таквијех издатака не може укупно пријећи 50.000 круна.

Влада ће у оба изложена случаја саопштити првој редовној Скупштини шта је учињено, и разложити узроке, због којих је потребно било да се тако поступи.

Члан 94.

На сваки закључак, који Народна Скупштина поднесе Књазу Господару, слиједиће Господарева одлука, и, у колико је то могућно, још за трајања те скупштинске сесије.

Члан 95.

Скупштина има право анкете, као и истраге у изборнијем и чисто административнијем питањима.

Члан 96.

Народна Скупштина може да прима писмене жалбе о предметима, које је дотични министар већ ријешао, али она не може лично примати жалиоце.

Тако исто Народна Скупштина може примати писмене молбе из народа, али не и молиоце.

Члан 97.

Народни је посланик неодговоран за свој рад у Народној Скупштини. Њега нико и никад не може узети на одговор за глас, који је као народни посланик дао у Скупштини.

Ако би његови изрази садржавали у себи нападање на Народну Скупштину или на поједине народне посланике, онда предсједник има право и дужност, да сједницу за по дана прекине. У првој сједници иза овога предсједник ће предложити да Скупштина ријеша, да се дотични посланик за неко вријеме искључи из Скупштине.

А ако би изрази посланика, које у Скупштини изговоре, садржавали у себи такве увреде ма коме било, које се по кривичноме законнику сматрају као злочин или пријеступ, посланик се може оптужити редовним судовима, али се и за то тражи одобрење скупштинско.

Члан 98.

Народни посланици на пет дана прије него што се отвори Скупштина, и за све вријеме трајања њена рада (сесије) не могу бити притворени, нити предани суду.

Члан 99.

Докле Скупштина траје не може никаква власт ни позвати ни у притвор ставити народног посланика, ако Народна Скупштина не ријеша, да се може ишљеђење против њега почети, осим у случају кад се ухвати на самом дјелу злочинства.

Члан 100.

Ако се посланик за вријеме сесије на самом дјелу злочинства ухвати, може се ставити у притвор, али се то мора одмах јавити Народној Скупштини и ништа се даље не може противу њега предузимати, док Скупштина не ријеша, има ли мјеста стављању под суд.

Члан 101.

Народни посланици не могу се без позива Књаза Господара скупити у сједнице Народне Скупштине, нити могу даље што радити, кад су сједнице закључене, одложене или је Скупштина распуштена.

Црногорски устав

Члан 102.

Народни посланици, који не живе стално у мјесту, гдје се држе сједнице, добијају путни и дневни трошак из државне касе, што ће се одредити засебнијем законом.

Члан 103.

Ближи прописи о пословном реду у Народној Скупштини определијелиће се особенијем законом.

ДИО ЧЕТВРТИ.

Министри.

Члан 104.

Књаз Господар поставља и разрјешава министре.

Члан 105.

Министарски Савјет стоји на челу државне службе. Он стоји непосредно под Књазом Господаром.

Члан 106.

Министарски Савјет састављају министри, наименовани за поједине струке државне управе, између којих Књаз Господар, по своме нахођењу, поставља једнога од њих за предсједника Министарског Савјета.

Члан 107.

Министри полажу заклетву Књазу Господару: да ће му бити вјерни, и да ће се савјесно придржавати Устава и земаљскијех закона.

Члан 108.

Министри су одговорни Књазу Господару и Народној Скупштини за своја службена дјела.

Сваки акт државни, који Књаз Господар потписује, мора имати премапотпис надлежнога министра.

Члан 109.

Министар може бити само црногорски држављанин.

Члан 110.

Министри кад одступе могу се држати на расположењу књажевске владе за годину дана највише; за тијем, ако се не би примили оног, или њему равног положаја, са кога су дошли за министре, имају право да буду пензионисани, пошто су напунили у државној служби минимум година, које прописује закон о чиновницима грађанског реда.

Министри, који нијесу прије тога били у државној служби, кад на горњи начин одступе, могу добити положај с платом од 4.000 круна. Ако таквог положаја упражњеног не би било, ставиће се у пенсију према том положају, пошто би провели у министарској дужности минимум година, што тражи закон о чиновницима грађанског реда.

Члан 111.

Министар може бити оптужен:

- 1) кад учини издајство према Отаџбини или Владаоцу;
- 2) кад повриједи устав земаљски;
- 3) кад прими мито;
- 4) кад оштети државу из користољубља; и
- 5) кад повриједи законе у случајима, које буде одредио закон о министарској одговорности.

Члан 112.

Министра може оптужити Књаз Господар и Народна Скупштина.

Приједлог, да се министар оптужи, мора се поднијети написмено и мора садржавати тачке оптужења. Ако Књаз Господар оптужује министра, предсједник Министарског Савјета подноси оптужбу Народној Скупштини; ако Скупштина оптужује министра, оптужба мора бити потписана најмање од трећине свијех народнијех посланика.

Члан 113.

Право књаза Господара и Народне Скупштине да министра оптужи траје пет година од дана, кад је дјело учињено.

Члан 114.

Да се министар стави под суд потребан је пристанак двије трећине свијех присутнијех посланика у Народној Скупштини.

Члан 115.

Оптуженоме и под суд стављеноме министру суди Државни Суд, састављен од чланова Државнога Савјета и чланова Великог Суда.

Члан 116.

Осуђенога министра не може Књаз Господар помиловати, нити прекинути поведену истрагу; осим ако би то предложила Народна Скупштина.

Члан 117.

Ближа наређења о појединијем случајима министарске одговорности, о казни која се има примјенити на њихове кривице и о поступку и суђењу, одредиће се нарочитијем законом.

Црногорски устав

ДИО ПЕТИ.

Државни Савјет.

Члан 118.

Државни Савјет састављен је од шест чланова.

Чланове Државнога Савјета поставља Књаз Господар и из њихове средине поставља предсједника, докле не нађе за сходно, да га другијем замијени.

Члан 119.

Државни Савјетници могу бити они црногорски држављани: који су навршили 35 година живота, који су свршили редовно какав факултет на страни или какву вишу стручну школу, која стоји у рангу факултета, и који су провели 10 година у државној служби; или они који су били министри.

Члан 120.

Државни Савјет има ове дужности:

- 1) да проучава законске приједлоге, које влада подноси Народној Скупштини и да даје своје мишљење о њима;
- 2) да даје влади своје мишљење о предметима, које би му она предложила;
- 3) да разматра и рјешава жалбе против министарскијех рјешења у спорнијем административнијем питањима. Та рјешења Државнога Савјета обавезна су за министре;
- 4) да рјешава сукобе између административнијех власти, као и између судскијех и административнијех власти;
- 5) да суди државнијем чиновницима као дисциплинарни суд;
- 6) да одобрава дјелимичне издатке из општега кредита одређенога буџетом за ванредне потребе, као и дјелимично употребљавање одређенога кредита за велике грађевине;
- 7) да одобрава изузетно ступање у црногорско држављанство;
- 8) да одобрава поравнања између државе и појединијех лица, која би се показала као корисна по државне интересе;
- 9) да одобрава задуживање државе, као и ванредне кредите у случајевима предвиђенијем чл. 93. овога Устава;
- 10) да разматра и рјешава по жалбама против указа, којима се вријеђају законом ујемчена приватна права; ако је пак указом повријеђен какав државни материјални интерес у корист појединаца, онда Главна Државна Контрола има право да се жали Државном Савјету у име државе;
- 11) да разматра и рјешава по жалбама против министарскијех рјешења, донесенијех по предметима, за које министар по закону није надлежан, или кад прелазе круг његове законом одређене власти;
- 12) да рјешава о продаји непокретнијех добара, која припадају областима, капетанијама и општинама;

13) да рјешава о расхоровању онијех сума, за које би се показало, да се немају откуд наплатити;

14) да може од Главне Државне Контроле захтијевати потребне извјештаје о државнијем рачунима;

15) да пресуђује о жалбама против осуднијех рјешења Главне Државне Контроле; и

16) да врши оне послове, које би одредили разни земаљски закони.

Члан 121.

Пословни ред у Државноме Савјету определијелиће се особенијем законом.

ДИО ШЕСТИ.

Војска.

Члан 122.

Сваки је црногорски држављанин дужан служити у војсци.

Члан 123.

Рок војне службе, начин одслуживања и изузећа од личне службе, као и каквих чинова има у војсци, како се они добијају и како губе, прописује нарочити закон.

Члан 124.

Устројство војске прописује се нарочитијем законом, а формацију војске одређује Књаз Господар уредбом.

Члан 125.

Одредбе о војној дисциплини и дисциплинскијем казнама прописује Књаз Господар уредбом.

Члан 126.

Војницима, подофицирима и официрима, док су у стојећој војсци и под барјаком, суде војни судови само за кривична дјела.

Члан 127.

Нарочити закон одредиће састав, уређење и надлежност војнијех судовоа.

ДИО СЕДМИ.

Црква, школа и добротворни заводи.

Члан 128.

Слободно и јавно извршивање вјерозаконскијех обреда имају у Црној Гори све признате вјероисповијести.

Црногорски устав

Члан 129.

Унутрашња управа источно-православне цркве припада митрополији црногорској, односно Архијерејском Сабору.

Управа унутрашњих вјероисповиједнијех послова римско-католичке цркве припада арцибискупији барској.

Унутрашња управа Мухамедове вјероисповијести припада муфтији црногорском.

Члан 130.

Духовне власти свијех признатијех вјероисповијести у Црној Гори стоје под надзором министра просвјете и црквенијех послова.

Члан 131.

Уређење црквенијех власти и богословије источно-православне цркве доноси се путем закона, по договору министра просвјете са Архијерејским Сабором.

Члан 132.

Духовне власти суде свештеницима за кривице, учињене у свештеничким дужностима, изузимајући оне кривице, које се казне по кривичном закону.

Члан 133.

Свештена лица и црквене установе потчињене су земаљскијем законима у погледу грађанскијех односа и имања, а у погледу унутрашњег уређења и управе, управљају се према статутима, које потврђује књажевска влада.

Члан 134.

Жалбе противу злоупотреба духовнијех власти свијех признатијех вјероисповијести у Црној Гори, подносе се министру просвјете и црквенијех послова.

Члан 135.

Преписка духовнијех власти источно-православне цркве са странијем црквенијем властима, саборима и синодима, врши се са одобрењем министра просвјете и црквенијех послова.

Службена преписка другијех вјероисповијести са странијем духовнијем властима подноси се на увиђај и одобрење министру просвјете и црквенијех послова.

Члан 136.

Забрањује се свака радња, управљена против источно-православне цркве у Црној Гори (прозелитизам).

Члан 137.

Службена писма или наредбе духовнијех власти, сабора и синода са стране не може никаква духовна власт обнародовати и извршити у Црној Гори без одобрења министра просвјете и црквенијех послова.

Члан 138.

Основно је школовање у Црној Гори обавезно, оно је бесплатно у јавнијем основнијем школама.

Члан 139.

Све јавне и приватне школе, књижевна и учена друштва и други просвјетни заводи у Црној Гори стоје под надзором министра просвјете и црквенијех послова.

Члан 140.

Добротворни заводи и задужбине за црквене и просвјетне циљеве, које оснују приватни људи својим имањем или фондовима, моћи ће постојати с одобрењем државне власти.

Имање тијех завода и задужбина не може се сматрати као државно имање, и не може се ни на што друго употребити осим на оно, за шта је завјештано и како је намијењено.

Члан 141.

Свештеници источно-православне цркве имају нарочити свештенички „фонд” основан њиховијем улозима од плата, и из њега добијају пенсију према постојећим статутима.

ДИО ОСМИ.**Судска власт.****Члан 142.**

Судство је у Црној Гори независно.
Правда се изриче у име Књаза Господара.

Члан 143.

За изрицање правде постоје капетански судови, обласни судови и Велики Суд.

Члан 144.

У варошима, које закон предвиди, капетанску првостепену судску власт врше општински судови.

Члан 145.

Све судије поставља Књаз Господар.

Црногорски устав

Они не могу бити премјештени, отпуштени или пензионисани осим по закону о судијама.

Члан 146.

Судови суде и рјешавају по законима земаљскијем.

Члан 147.

Закон нема повратне силе на штету права стеченијех ранијим законима.

Члан 148.

Никакав суд ни судско надлештво не може се установити друкчије осим путем закона.

Члан 149.

Ни један суд не смије никога узимати на одговор, ако по закону није за то надлежан.

Члан 150.

Суђење је у судовима јавно осим случаја, гдје суд нађе, да ваља искључити јавност ради морала или ради реда.

Члан 151.

У свакој пресуди и сваком рјешењу морају се навести разлози и законске одредбе, на којима су они основани.

Члан 152.

У свима злочинима оптужени мора имати браниоца, од кад се под суд стави. Ако оптужени не одреди себи браниоца, онда ће му га сам суд поставити.

Члан 153.

Не могу бити у исто вријеме у једноме суду, нити заједно судити сродници по крви у правој линији ма у коме било степену; у побочној линији до четвртога кољена (8. степен), а по тазбини до другога кољена (4. степен) закључно.

Члан 154.

Судија може бити само онај црногорски држављанин, који је, уз друге законске услове за државну службу, редовно свршио правни факултет.

У обласном суду може бити судија само онај, који је навршио 25 година живота, и био двије године у судској струци; а у Великом Суду онај, који је навршио 30 година живота.

За предсједнике у обласнијем судовима тражи се, да су служили најмање 4 године као судије обласнијех судова или као секретари министарства правде или Великог Суда; а за предсједника и чланове Великог Суда тражи се, да су служили најмање 6 година као судије обласнијех судова.

ДИО ДЕВЕТИ.

Државне финансије.

Члан 155.

Сваки црногорски држављанин плаћа држави дацију и порез. Овај се плаћа по имућству.

Члан 156.

Књаз Господар и чланови Владалачког Дома не плаћају дације ни пореза.

Члан 157.

Нико се не може ослободити дације ни пореза изузевши случаје, које је закон предвидио.

Члан 158.

Народна Скупштина одобрава сваке године државни буџет, који вриједи само за годину дана.

Члан 159.

Буџет се мора подносити Народној скупштини у самоме почетку њенога рада. У исто вријеме подносиће се Народној скупштини завршни прошлогодишњи рачун.

Члан 160.

Сви приходи и расходи државни морају ући у буџет и у завршни рачун.

Члан 161.

Ако Народна Скупштина није могла да утврди нови буџет прије почетка рачунске године, она ће продужити привремено буџет истекле године, све док нови буџет не буде утврђен.

Члан 162.

Ако је Народна Скупштина распуштена или одложена, прије него што је ријешила буџет, онда дотадашњи буџет важи и за идућу годину.

ДИО ДЕСЕТИ.

Државно имање.

Члан 163.

Државно имање састављају сва она непокретна и покретна добра, и сва имовина права, која држава као своја прибавља и држи.

Члан 164.

Државно имање може се само одобрењем Народне Скупштине отуђити или оно, или његов приход заложити или иначе оптеретити.

Црногорски устав

Члан 165.

Право монопола припада држави.
Она може то своје право пренијети на другога, али само на одређено вријеме и путем закона.

Члан 166.

Руде су својина државна, а у којој мјери то ће закон одредијелити.

Члан 167.

Повластице (концесије), ма које врсте биле дају се на одређено вријеме и по нарочитом закону.

Члан 168.

Државнијем имањем управља министар финансија према законскијем одредбама.

Члан 169.

Од државнога имања разликује се приватно имање Књаза Господара.
Он њиме слободно располаже за живота и на случај смрти. У погледу имања Књаза Господара не вриједи тачка 2. чл. 2. овог Устава.

ДИО ЈЕДАНАЕСТИ.

Главна Државна Контрола.

Члан 170.

За пријеглед државнијех рачуна у Црној Гори постоји Главна Државна Контрола. Она је засебно државно надлештво и рачунски суд.

Члан 171.

Главна Државна Контрола има предсједника и два члана.
Предсједника и чланове Главне Државне Контроле бира Народна Скупштина из кандидационе листе, коју саставља Државни Савјет, и на којој је предложено двапут онолико кандидата, колико има празнијех мјеста.

Члан 172.

Предсједник и чланови Главне Државне Контроле могу бити само они црногорски држављани: који су навршили 30 година живота, који су редовно свршили какав факултет или какву вишу стручну школу, која стоји у рангу факултета, и који су провели 10 година у државној служби; или који су били министри финансија; или који су служили као виши чиновници у финансијској струци, а имају најмање 10 година државне службе. Али предсједник или један од чланова Главне Државне Контроле мора да је редовно свршио правни факултет.

Члан 173.

Главна Државна Контрола прегледа, исправља и ликвидира рачуне државне администрације и свијех рачунополагача према државној каси.

Она мотри да се не прекорачи ни један издатак на буџету; она завршује рачуне свијех државнијех управа, и дужна је прикупљати све потребне доказе и обавјештења.

Члан 174.

Општи рачун државни подноси се Народној Скупштини са примједбама Главне Државне Контроле и то најдаље за двије године од завршетка сваке буџетске године.

Члан 175.

Нарочитијем законом одређује се уређење и круг рада Главне Државне Контроле, као и начин, којим ће се постављати њезино особље.

ДИО ДВАНАЕСТИ.

Општине и права лица.

Члан 176.

Општине у Црној Гори имају своју самоуправу сходно законскијем прописима.

Члан 177.

За вршење општинскијех постоји: општински суд (кметовски), општински одбор и општински збор.

Члан 178.

Општински су избори непосредни.

Члан 179.

Право гласања при општинскијем изборима има сваки пунољетни црногорски држављанин, који уз друге зуаконске услове плаћа дацију или порез.

Члан 180.

Општинске власти поред општинскијех послова дужне су вршити државне послове, које им закони одреде.

Члан 181.

Сваки држављанин и свако непокретно добро мора бити у некој општини и сносити општинске терете.

Члан 182.

Општина не може никакав прирез установити без одобрења општинског збора.

Црногорски устав

Члан 183.

Општина се не може задужити док то не одобри општински збор.

Члан 184.

Закон ће одредити у којим ће случајима бити потребно за прирезе и за задуживање, одобрење законодавне или државне власти.

Члан 185.

Области, капетаније и општине могу имати својег имања.

Члан 186.

Нова се општина не може створити нити се обим општина може мијењати без одобрења законодавне власти.

Члан 187.

Никакво правно лице не може постати без одобрења државне власти.

Члан 188.

Правна лица могу имати свог имања, које мора сносити државне и општинске терете.

Члан 189.

Уређење и круг рада општинскијех власти, и однос између њих и државнијех власти уредиће се нарочитијем законом.

ДИО ТРИНАЕСТИ.

Државна Служба.

Члан 190.

Сви црногорски држављани имају једнака права на сва звања у свијема струкама државне службе, ако испуне услове, које Устав и закони прописују.

Страни држављани могу бити примљени у државну службу само под уговором.

Члан 191.

При постављању и унапређењу чиновника мора се пазити на владање, способност и стручну спрему.

Члан 192.

Сваки је чиновник одговоран за своја службена дјела.

Члан 193.

Чиновници полажу при ступању у државну службу заклетву, да ће Књазу Господару бити вјерни и послушни, и да ће се савјесно придржавати Устава и законâ земаљскијех.

Члан 194.

Државна звања, плате чиновничке, као и ред у државној служби утврђују се законом.

Члан 195.

Чиновници у Црној Гори имају пенсију.

Закон одређује основе, по којима чиновник може имати право на пенсију, као и по којима може бити стављен у пенсију.

За осигурање пензионисанијех чиновника, удовица и дјеце умрлијех чиновника постоји нарочити фонд, основан улозима од чиновничкијех плата.

Ако овај фонд не би могао подмиривати све издатке на пенсије чиновникâ, удовица и дјеце умрлијех чиновника, недостатак се подмирује из државне касе.

ДИО ЧЕТРНАЕСТИ.**Уставна права црногорскијех држављана.****Члан 196.**

Сви су црногорски држављани пред законом једнаки.

Члан 197.

Лична слобода ујемчава се сваком држављанину овијем Уставом.

Члан 198.

Нико не може бити узет на одговор осим у случајевима, које је закон предвидио, и начином, како је закон одредио.

Члан 199.

Нико не може бити притворен или иначе лишен слободе осим у случајевима и по прописима, које је закон предвидио.

Члан 200.

Нико не може бити суђен док не буде саслушан, или законитијем начином позван да се брани.

Члан 201.

Никоме не може судити ненадлежни суд.

Члан 202.

Казна се може установити само законом, а примијенити једино на дјела, за која је закон рекао, да ће са том казном казнити.

Члан 203.

Смртна се казна укида за чисто политичке кривце.

Црногорски устав

Од тога се изузимају случајеви: покушаји или извршења атентата на личност Књаза Господара и на чланове Владалачког Дома.

Изузимају се осим тога случаји, у којима је уз чисто политичку кривицу учињено још неко кажњиво дјело, за које је одређена законом смртна казна, као и случаји, које војни закони казне смртном казном.

Члан 204.

Стан је црногорскијех држављана неповредан. Власт не може предузети никакво претресање у стану држављана осим у случајима, које је закон предвидио и начином, како закон прописује.

Члан 205.

Казна одузимања имања (конфискација) не може се установити. Поједине ствари могу се одузети, ако су производ кажњивог дјела, или су као оруђе за то послужиле, или су биле намијењене да то послуже.

Члан 206.

Својина је неповредна, ма какве природе она била.

Члан 207.

Нико не може бити принуђен да своје добро уступи на државне или друге јавне потребе, нити се право приватне својине може ради тога ограничити, осим гдје закон то допушта и то уз накнаду.

Члан 208.

Слобода је савјести неограничена.

Признате вјере слободне су и заштићене законом, у колико вршење њиховијех обреда не вријеђа јавни ред и морал.

Члан 209.

Сваки црногорски држављанин има право да у границама закона искаже своје мисли говором, писмом, штампом или у сликама.

Члан 210.

Штампа је у Црној Гори слободна.

Не може се установити ни цензура ни кауција нити каква превентивна мјера, која спречава излажење, продају и растурање списа и новина, осим по закону о штампи.

Члан 211.

Неповредна је тајна писама и телеграфскијех депеша осим у случају рата и у случају кривичне истраге.

Члан 212.

Држављани имају право скупљати се мирно у зборове, управљајући се при томе по закону.

Члан 213.

Држављани имају право удруживати се у циљевима, који нијесу противни законима.

Члан 214.

Црногорски држављани имају право обраћати се молбама државнијем властима.

Они имају право и жалити се против незаконтијех поступака власти.

Члан 215.

Свакоме је држављанину слободно да иступи из црногорског држављанства, пошто испуни обавезе војне службе и друге своје дужности, које би имао спрам државе, или наспрам приватнијех лица.

Члан 216.

Странци, који се налазе на црногорском земљишту уживају заштиту црногорскијех закона, што се тиче њихове личности и имања.

Они су дужни подносити општинске и државне терете, у колико се томе не противе међународни уговори.

Члан 217.

Чисто политички кривци не смију се издавати.

ДИО ПЕНТАЕСТИ.**Устав Државни.****Члан 218.**

Устав се не може обуставити ни у цјелини ни у појединијем дјеловима његовијем.

Члан 219.

Приједлог, да се што у Уставу измијени, допуни или протумачи, може учинити Књаз Господар или Народна Скупштина.

У таквом приједлогу морају се изроком именовати оне тачке Устава, које би се имале измијенити, допунити или протумачити.

Члан 220.

За приједлог да се у Уставу што измијени, допуни или протумачи потребно је да гласају двије трећине присутнијех народнијех посланика и да за тим јем учине сагласан закључак још двије редовне Скупштине, једна за другом.

Прелазна наређења.**Члан 221.**

I. Док се не донесу овијем Уставом предвиђени нови закони, дотле остају у снази они закони, који су до данас важили, у колико се не косе са наређењима овога Устава.

Црногорски уставни

II. Књажевска влада израдиће на основу овога Устава најпотребније законе и уредбе, који ће, пошто их претресе Државни Савјет и одобри Књаз Господар, имати силу закона и важити као привремени, докле их Народна Скупштина у редовнијем сазивима не претресе и ријеши.

Књажевска влада прво ће спремити:

1. нацрт закона о изборима народнијех посланика, који ће се примијенити само на изборе народних посланика за прву редовну скупштинску периоду;

2. нацрт закона о пословном реду у народној скупштини; и

3. нацрт закона о министарској одговорности.

Ова три нацрта закона поднијеће се Државном Савјету на претресање и важиће, кад их Књаз Господар потврди, као привремени, све до првог редовног сазива Народне Скупштине.

III. Државни Савјет престаје у досадашњем свом саставу, а Књаз Господар може поставити по потреби предсједника и чланове Државног Савјета и мимо одредбе овог Устава. Овакав Државни Савјет вршиће дужности предвиђене овијем Уставом најдаље до краја друге редовне скупштинске периоде, када ће се извршити наименовање: предсједника и чланова Државног Савјета према чл. 118. и 119. овога Устава.

IV. Попуњавање Великог Суда и обласнијех судова вршиће се по потреби и мимо одредбе овога устава најдаље до краја друге редовне скупштинске периоде. Послије тога времена сви они, који немају квалификација овијем Уставом предвиђенијех не могу даље остати на тијем положајима.

V. Постављање предсједника и чланова Главне Државне Контроле, извршиће се према одредбама овога Устава најдаље до свршетка друге скупштинске периоде.

VI. На првом редовном сазиву Народне Скупштине донијеће се ови закони: закон о државном буџету, закон о пословном реду у Народној Скупштини, закон о министарској одговорности и други, који би се показали као неопходно потребни да се овај Устав у живот уведе.

Члан 222.

Овај Устав ступа на снагу 6. децембра 1905. године.

Наређујемо свима Нашим министрима да овај Устав обнародују и о извршењу се његову старају, властима пак заповиједамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

Цетиње, на Никољ-дан 1905.

НИКОЛА с. р.